

דברות קודש

שנאמרו ע"י
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דברות קודש
ראש חודש אלול
דברי התעוררות
בענין תשובה אל ה'
וגודל עבודת ראש השנה

מכון להוצאת הדא"ח
כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
שע"י חסידי קאסוב
חודש אלול תש"פ לפ"ק

- אחים יקרים אחים לדעה -

הננו בזה בקריאה של חיבה לכל קוראינו ואנ"ש היקרים שיחי
שהיות ומלאכת הכתיבה, העריכה, וסידור הגליונות, שיהיו באופן נאה ויאה ומכובד עולים ממון הרבה,
וכדי להוציא את הגליון אנו צריכים את עזרת הציבור החפץ ורוצה בקיומו

אנו פנים לעזרת הציבור הושיטו ידכם והרימו את נדבת לבכם לתרום מתנה יפה ונכבדת

וההזדמנות נאותה לתרום לעילוי נשמת יקירכם אשר בוודאי תהא

לטובת נשמתם זכות הפצת דברי תורה האלו

וגם בעת שמחתכם תבוא הברכה לכם ולביתכם

והנצחתם תונצחו בתוך הקונטרסים הפרסם עושי מצוה

ובכן אלו הרוצים בהנצחה או החפצים לתרום עקב שמחה וכן מי ברצונם לתרום לעילוי נשמת

יפנו לר' מאיר גאדינגער הי"ו במס' 917-686-5892

או להתקשר ע"ד אימייל ל **toraskosov@gmail.com**

וזכות הגדול של זיכוי הרבים תעמוד לכם להתברך בכל מילי דמיטב

**לשמוע דרשות, ושיעורים שונים מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
וכן למודעות ומאורעות שונות בקרב קהילתינו הק'
יש להתקשר לקו "קול קאסוב"**

במס' 972-72-370-1810 או במס' 718-682-2004 ישראל 972-72-370-1810

כל הזכויות שמורות

להערות והארות או לקבל הגליון מדי שבוע בשבוע ע"י e-mail

יש לפנות להמערכת

במס' 917-686-5892

או אל **toraskosov@gmail.com**

נערך ונסדר ע"י:

ישר גראפיקס
347.528.6918

פרנס הגליון

לעילוי נשמתו הטהורה
של מרן הגאון הצדיק המפורסם חו"פ
עבד את בוראו בשמחה שהשפיע על כל הסובבים
כ"ק אדמו"ר מרן **שלום אשר ישעי'** זצוק"ל
בן כ"ק אדמו"ר הגה"צ רבי **שמואל שמעלקי מסוליצא** זצוק"ל
האדמו"ר מקאזניץ - סי געיט
נפטר א' דר"ח אלול שנת תשע"א לפ"ק
זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

תוכן הענינים

דברות קודש

ראש חודש אלול תשע"ט

עבודת ימי אלול לדבק מחשבתו במחשבת הבורא ✦ בימי אלול אנו נקראים בנים למקום ✦ התגלות הקשר בימי הקטנות ✦ יסוד העפר - ענין הרצונות שיש באדם ✦ אברהם אבינו המשיך לתקן יסוד העפר

דברי התעוררות

בענין תשובה אל ה'

וגודל עבודת ראש השנה

גודל כוחה של תפילה ✦ מדרגת תפילתו של חוני המעגל בבחינת בן המתחטא לפני אביו ✦ הנהגת הבורא עם אדם שהקושיא גורמת לו להצטער כל ימיו עד שיזכה לדעת את התשובה לכך ✦ מילוי משאלות לב האדם הדבוק עם קונו בכל רגע ✦ הבנת ענין 'שיבת ציון' הקיימת בנפש האדם ✦ בראש השנה יש כח לכל אחד להתפלל בנוסח 'איני זז מכאן עד שתעשה צרכי' ✦ ענין 'כי חק לישראל הוא' דקאי על חקיקת הארת נשמות ישראל ✦ סוגיית מצוות התשובה למדרגותיה השונות ✦ המעלה העליונה בעבודת התשובה זה רק כשהשב מתבונן לפני מי הוא חוזר בתשובה ✦ תרי גווני תשובה ✦ משמעות התשובה בפני הצדיקים שחיו תמיד בדביקות ✦ העסק התמידי בתורה ובעבודת ה' כתנאי מקדים לזכות למדרגת התשובה הראויה ✦ סוד נפילת אפים הוא שינוי מהות האדם ✦ חלק הווידוי בפה צריך שיבוא מעומק הלב ✦ העבודה של תקיעת שופר לעורר את הלב עד שהדברים יבואו לידי ביטוי בפה ✦ כשהאדם מתפלל למען כבוד שמו יתברך אין כל מלאך יכול לעכב את קבלת התפילה ✦ ההבדל אם אנו נחשבים כבנים או כעבדים ✦ גודל השעה של תקיעת שופר

דברות קודש ראש חודש אלול

בעת סעודת ראש חודש - בית שמש תשע"ט

קודשא בריך הוא, בגין דישתביק לישראל על חובא דעגלא. ובגין דא ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, בגין דגלי ערייתא דקודשא בריך הוא וערייתא דאורייתא. כמא דאת אמר, (ויקרא יח) ערות אביך וערות אמך לא תגלה. ועל דא אמר, (תהלים קיט) פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך. והוו ישראל רחיקין ממלכא כל ההוא זמנא, עד יומא דכפורי, דנחית משה מן טורא, והוו ישראל בתעניתא כל ההוא יומא. וכדין אתדבק מלכא במטרוניתא. כמא דאת אמר, (דברים כא) ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה^א.

וממוצא הדברים נלמד אשר כל ענין חודש אלול, מלבד שהוא הזמן המסוגל לשוב בתשובה, הוא גם

עבודת ימי אלול לדבק מחשבתו במחשבת הבורא

ידוע הדבר, אשר לפני בא הימים הקדושים ימי חדש תשרי, נתן לנו הקב"ה את ימי חדש אלול, שהוא הזמן בו יכין האדם את עצמו לבא כראוי אל המלך בימים הנוראים, ודרשו על כך את הפסוק בפרשת כי תצא 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ואחר כן תבא אליה ובעלתה', שלאחר שיכין האדם את עצמו בחדש אלול ירח ימים, אז יזכה להתדבק בשכינה בתשלום אלו הימים ביום הכפורים.

וזה לשון הזוהר (זו"ח כי תצא), 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, דא היא ירחא דאלול, דביה סליק משה לטורא, למבעי רחמין קמי

א. תרגום ללשון הקודש: ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים - זהו חדש אלול, שבו עלה משה להר לבקש רחמים לפני הקדוש ברוך הוא שימחל לישראל על חטא העגל. ומשום זה, ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, משום שגלה את ערות הקדוש ברוך הוא וערות התורה, כמו שנאמר (ויקרא יח) ערות אביך וערות אמך לא תגלה. ועל זה אמר (תהלים קיט) פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך והיו ישראל רחוקים מהמלך כל הזמן ההוא, עד יום הכפורים שירד משה מההר, והיו ישראל בתענית כל היום ההוא. ואז נדבק המלך בגבירה, כמו שנאמר (דברים כא) ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה.

דברות קודש ראש חודש אלול

ובל ענין חודש אלול הוא על דרך זה, שיתדבק האדם במחשבתו של הקב"ה, בהיותו מחשב תמיד בבורא יתברך, ואל יליז מעיניו דבר זה כל היום כולו, ואז יוכל לבא בשער המלך ולהתדבק בו ית' בימים הקדושים.

בימי אלול אנו נקראים בניס למקום ובהתבוננות יותר לדעת ענין עבודה זו איך היא, הנה נודע אשר בימי חודש אלול אנו מתקרבים מאד להקב"ה, וכמו שאמרו דורשי רשומות, כי אלול נוטריקון 'אני לדודי ודודי לי'. וענין קירוב זה הוא על ידי שאנו נקראים בניס למקום, כי קרבת הבן לאביו היא גדולה מכל הקריבות שבעולם, כי הבן נוגע בלבו מאד מה שיהיה עם אביו, והוא נאמן מאד לאביו, כנראה בחוש. וענין זה בא היות כי

כן ימי הכנה לימים הקדושים העומדים ובאים ע"ד עבודתינו עלי אדמות ביתר שאת ויתר עז, ועל ידי שנתבונן בעבודת חודש זה, אז נוכל לבא אל המלך בימים הקדושים הבאים לקראתנו.

והנה בחודש זה עלה משה רבנו לארבעים ימים האחרונים לקבל הלוחות השניות, עד רדתו מן ההר ביום הכפורים עם הלוחות. ונמצא שכל ענין החודש הזה הוא קבלת התורה על ידי משה רבנו, אשר גילה לנו עומק ענין התורה הקדושה.

וכפי שכבר ביארנו כמה פעמים עומק קדושת התורה הוא, כי התורה היא עומק מחשבתו של הקב"ה, ובעת לימוד התורה האדם מדבק מחשבתו במחשבתו של הקב"ה על ידי שלומד את דברי התורה, וכדברי התניא הנודעים בפרק כ"ג.

ב. והא לך לשון קדשו, 'אך המחשבה וההרהור בד"ת שבמוח וכח הדבור בד"ת שבפה שהם לבושי' הפנימים של נפש האלהית וכ"ש נפש האלהית עצמה המלובשת בהם כולם מיוחדים ממש ביחוד גמור ברצון העליון ולא מרכבה לבד כי רצון העליון הוא הוא הדבר הלכה עצמה שמהרהר ומדבר בה שכל ההלכות הן פרטי המשכות פנימיות רצון העליון עצמו שכך עלה ברצונו ית' שדבר זה מותר או כשר או פטור או זכאי או להפך וכן כל צרופי אותיות תנ"ך הן המשכת רצונו וחכמתו המיוחדו' בא"ס ב"ה בתכלית היחוד שהוא היודע והוא המדע כו' וז"ש דאורייתא וקב"ה כולא חד ולא אברין דמלכא לחוד כפיקודין. ומאחר שרצון העליון המיוחד בא"ס ב"ה בתכלית היחוד הוא בגילוי לגמרי ולא בהסתר פנים כלל וכלל בנפש האלהית ולבושיה הפנימים שהם מחשבתה ודבורה באותה שעה שהאדם עוסק בדברי תורה הרי גם הנפש ולבושיה אלו מיוחדים ממש בא"ס ב"ה באותה שעה בתכלית היחוד כיחוד דבורו ומחשבתו של הקב"ה במהותו ועצמותו כנ"ל.

דברות קודש ראש חודש אלול

ג

הבינה היא אם הרובצת על בניה, שהוא מורה על התקשרות הבן לאביו ולאמו בקשר אמיץ וחזק.

וכדי לחזק הקשר הזה, עלה משה רבנו למרום להוריד את התורה שהיא עומק מחשבתו של הקב"ה. כי בתורה הקדושה יש פנימיות וחיצוניות, וחיצוניות התורה יוכל אפילו גוי להשיג. אבל פנימיות התורה (ואין הכוונה דייקא לעניני תורת הח"ן, רק פנימיות האור השורה על האדם בהיותו עוסק בתורה כדבעי) שהיא עומק מחשבתו של הקב"ה לא יוכל להשיגו אלא מי שדבוק בבורא בכל לבו, ומדבק עצמו במחשבת הבורא ברוך הוא ואז זוכה שענין חיצוניות ופנימיות התורה מתאחדים בו יחד. וזה ענין ישראל שהם בנים למקום, ויכולים להשיג עומק מחשבתו של הקב"ה, אבל הגוי לא יוכל להשיג זאת, כמו שכתוב, 'מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל, לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום'. והדבר ידוע כי הבן הוא יוכל להשיג מחשבת האב יותר מכל אחד, מחמת התקשרותו לאביו בקשר בל ינתק.

ובפרט הרי נודע אשר ענין הלוחות השניות היא תורה מתוך יגיעה, אבל בלוחות הראשונות היה 'חרות על הלוחות', ודרשו חז"ל כי הוא ענין חירות, המורה כי לא היתה ענין יגיעת התורה בלוחות

מחשבת הבן דבוק מאד באביו, ולבו ומוחו תמיד על אביו, ובפרט וביתר שאת מצינו ענין זה בימי קטנותו עת שהוא סומך כל כולו על אביו. וכענין הזה הוא ענין התדבקות המחשבה בבורא יתברך שבימי חודש אלול.

וענין עבודה זאת היא נמשכת מימי חדש אלול עד יום הכפורים, שהם מיוחדים לכפר עוון העגל כנודע. ועומק הענין הוא כי בעוון העגל אמר הקב"ה 'הרף ממני ואשמידם', שחלילה רצה להשמיד את ישראל. ודבר זה הוא לכאורה נגד טבע האב, כי האב לא יעשה כן לבנו, אבל ישא לבנו על כל חטאיו, ואף אם יענישו לא יעשה כן להשמידו. ומתוך זה נתעוררו ישראל להבין כי חסרה כאן אהבה והתקשרות זו להקב"ה כבן לאביו, וזו היתה עבודתם כל ימי חודש אלול שעלה משה רבנו למרום לקבל הלוחות שניות ברחמים וברצון, שנתקברו מאד לבורא בבחינת 'אני לדודי ודודי לי', עד שנתרצה להם הקב"ה לגמרי ביום הכפורים ע"ד אב עם בנו ואז נאמר להם סלחתי כדברייך.

ועבודה זאת נתעורר מחדש בכל שנה ושנה בבא חדש אלול, אשר אז נתעורר שוב ענין זה של התקרבות לבורא כבן לאביו ולאמו, עד להשגת שלמות ההתקשרות ביום הכפורים. והדבר הזה נודע בספרים אשר יום הכפורים הוא מדת הבינה, שענין

דברות קודש ראש חודש אלול

בארנו כמ"פ שהלבנה מורה על השכינה, מדת המלכות שאין לה משלה כלום והיא מקבלת אורה מהשמש. וזה ענין המלכות המורה על גילוי מלכותו ית', כי המקבלים הם המביאים לידי גילוי אור מלכותו יתב', כי אין מלך בלא עם, ובלי מקבלים אין ניכר המלכות.

וממילא כשנתמעטה הלבנה נתמעטה המלכות ונעשה העלם גדול, ואז נתחדש ענין היות זמני קטנות וגדלות באדם, והוא עפ"י הנודע כי עד אז היו משתמשים שניהם בכתר אחד, וקומת שניהם שוה, ואז לא היתה צריכה השכינה הנרמזת בלבנה להתגדל בקומה אחר קומה עד שתבא לגדלותה, כי מיד היתה בקומתה השלמה.

אבל אחר שנתהווה ענין מיעוט הירח, שירדה השכינה ממקומה, אז נעשה ענין ימי קטנות וגדלות, שיש באדם הוא זמנים של קטנות, ואז באה אליו הגדלות מעט מעט עד שהוא מתגדל בשיעור קומתו.

הראשונות. אבל בהלוחות השניות שבאו בימי אלול נתחדש הענין של צער ויגיעה בהבנת דברי התורה. ומן הצורך להבין מה היה רצון הבורא שיבואו תורתו של הלוחות השניות מתוך יגיעה דוקא. אבל הענין מתבאר כי כל ענין הלוחות השניות שבאו בימי חודש אלול הוא לעשות התקשרות הבן לאביו בקשר אמין, וההתקשרות הזאת היא בהיות מחשבת הבן על אביו, ולבו ומוחו נתונים על אביו, וענין זה בא דוקא על ידי יגיעה, שאז מקשר הבן מחשבתו במחשבת אביו ברוב יגיעת המוח, ועל ידי כן תתחזק ההתקשרות ביניהם.

התגלות הקשר בימי הקטנות

ותחלת עבודה זאת היה בראש חודש אלול, אשר בו עלה משה רבנו למרום, ועצם ענין ראש חודש מורה על ענין התקשרות הבן לאביו. ונבאר, כי ביום ראש חודש הוא זמן תיקון הירח שנתמעט, כמו שאמר הקב"ה לכי ומעטי את עצמך. וכבר

ג. בעירובין (נד, א): אמר רבי אלעזר מאי דכתיב חרות על הלוחות, אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישאל. וידועים דברי הבית הלוי (דרשות, דרוש יח) שביאר באריכות שבלוחות שניות נתחדש ענין השכחה וענין הצער והיגיעה בדברי תורה מחמת היצר הרע, עיי"ש. וע"ע דבריו הנפלאים של מרן רבינו הגדול הרמ"ע מ'פאנו זי"ע בספרו הק' עשרה מאמרות (מאמר חקור דין, ח"ב פרק ט"ז) "ולנו דברים כפשטן שאלמלא זוהמת הנחש [שחזר ע"י מעשה העגל] כבר היתה כל התורה נתונה בלבו של אדם וזרעו". ונודע מדברי הזוה"ק (תיקור"ז צא, ב ובכ"מ) אשר הלוחות הראשונות הם מסטרא דעץ החיים והלוחות שניות הם מסטרא דעץ הדעת, ואכמ"ל.

דברות קודש ראש חודש אלול

ה

שעל ידי כן מתגלה ענין ההתקשרות הגדולה של בן לאביו, שהוא נסמך על אביו וצריך אליו מאד ואינו יכול לעשות כלום בקטנותו בלא שיעזרהו אביו.

יסוד העפר – ענין הרצונות שיש באדם

והנה עדיין מן הצורך להבין ענין התקשרות והתדבקות המחשבה בבורא יתברך מה הוא, ומה היא העבודה הזאת. ונקדים לבאר, כי נודע אשר האדם, וכן העולם כולו כלולים מארבעה יסודות, והם אש רוח מים עפר. והם מורים על תכונות האדם, כי האש מורה על התעוררות האדם בתשוקה גדולה לבורא יתברך, וכן כולם מורים על תכונות נפש אחרים.

והיסוד הנמוך מכולם הוא יסוד העפר, אשר הוא עב מכולם ואינו זך כשאר היסודות כנודע שאותו י' היא כנגד יסוד המים, אות ה' כנגד יסוד האש, אות ו' כנגד יסוד הרוח, ואות ה' כנגד יסוד העפר, וכמו שהאריכו בספרים הקדושים בביאור הענין. והיסוד הזה הוא מורה על

והנה ענין הזה נראה כגריעותא, אבל באמת הוא מעלה גדולה כאמור, כי עיקר התגלות דבקות המחשבה ואהבת הבן לאביו והאב לבנו, הוא במיוחד בימי הקטנות, שאז האב לוקח את בנו על זרועותיו, כמו שכתוב (הושע יא ג) 'ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותי', והענין הזה מבואר בספיה"ק עבודת ישראל (פרשת ראה), וזה לשון קדשו, 'והנה המדרש הזה הגם שסמך עצמו על הפסוק הנ"ל בנים אתם, כוונתו על סוף פסוק כך בחר ה' להיות לו לעם סגולה, כי סגולה היא סגול, שעל ידי ישראל נעשה הקב"ה בחינת בחור כארזים ומשתעשע בהם, כמו האב שנוטל התינוק בין שתי ידיו, כן צורת סגול"ש שתי נקודות הם בחינת שני ידיו, והשלישית הוא כאשר ישא האומן את היונק. ובטעמים ונגינות נק' סגולתא והוא תענוג יותר כשאב מתענג עם בנו ומנבחהו ומנמלו ומנשאו על ראשו ומתענג בו. וזה שכתוב (תהלים קלה, ד) ישראל לסגולתו'.

ולזה עשה הקב"ה בבריאת העולם, שיהיה ענין קטנות בעולם,

ד. ראה זוהר חדש רות מא; ומשמעות הדברים גם בזה"ק ח"ב כג: ואילך באריכות גדולה. ועיין עוד בפרדס רימונים להרמ"ק ש"ב פ"א; ש"ח פ"ג ופי"א; ובמקומות רבים.

זה לשון 'עץ חיים' ש"ד פ"א 'כבר ידעת היות ד' יסודות לכל, והם ראייה שמיעה ריחא דבור, והם ד' אותיות הוי"ה, והם סוד נשמה לנשמה ונפש רוח ונשמה'. והשל"ה הק' כתב כל הענין בקיצור, וזה לשונו (תורה אור פר' ויקרא): 'כי כבר ידוע,

נחת רוח בכל מחשבת האדם לעבוד את בוראו.

והוא הענין הנזכר בעבודת ימי אלול שישים האדם על לבו מחשבת הבורא ברוך הוא, כבן אשר לבו ומוחו נתונים לאביו, כך צריך האדם לחפון מאד קרבת הבורא בימי חדש אלול בהתעוררות כח מחשבתו אל הקב"ה, וברצונו העז לעבוד את בוראו. ואף על פי שלא יוכל להשיג ולהגיע אל המעשה הראוי אשר הוא צריך לעשות, אבל זאת המחשבה על הבורא ברוך הוא היא עצמה עבודה גדולה וחכיבה מאד לפני הבורא יתברך.

וזה הוא ענין יסוד העפר, אשר נודע בקדמונים כי חדש אלול הוא כנגד יסוד העפר (עיין פרס רמונים לרמ"ק שער כ"א פרק י"ז), אשר הוא מורה על עבודת האדם את בוראו מתוך העפר

העצלות ועל הקושי לעשות פעולה, כי האדם נמשך אל העפר אשר משם נברא ועיקר מהות גוף האדם הוא מיסוד זה כמו שכתוב (בראשית ג, ט) 'עפר אתה ואל עפר תשוב', ועיקר המלחמה והיגיעה הוא בענין יסוד זה שמונע להאדם להתרומם מעלה וצריך להכניעו ולזככו. והנה נראה לכאורה כי ענין יסוד העפר הוא מפריע לעבודת הבורא ברוך הוא, שלא יוכל האדם לעבוד את בוראו כשגופו נמשך למטה.

אבל האמת היא כי יש תענוג גדול מאד לבורא יתברך דוקא מתוך הקושי הגדול של האדם, שהוא חפץ מאד לעבוד את בוראו, ויש בו כח הרצון המעוררו מאד לעבודתו יתברך, אבל יסוד העפר מונעהו מלהשלים פעולתו, הנה זה הרצון של האדם הוא חביב מאד אצל הבורא יתברך, ויש לו

כל מה שיש בתחתון הוא משתלשל מהעליון וגבוה על גבוה. והנה מציאות התחתון היא דומם צומח חי מדבר, שהם דוגמות ארבעה יסודות. דומם - יסוד העפר. צומח, הוא מיסוד המים, כי ירד הגשם והרוה את הארץ והוליד ומצמיח. חי, הוא יסוד האויר, 'כל [בשר] אשר בו רוח חיים' (בראשית ו, ז), ואלמלא זה הרוח האוירי הוא מת. מדבר, הוא האדם, שמעלתו מצד הנשמה שהוא יסוד אש הרוחני, כמו שנאמר (משלי כ, כז) 'נר ה' נשמת אדם'. ונודע כי ארבעה יסודות שרשם למעלה ולמעלה מלמעלה, כי גבוה מעל גבוה, עד שתאמר ארבע מחנות שכינה, מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. מיכאל, יסוד המים הרוחני; גבריאל, יסוד האש הרוחני; אוריאל, יסוד האויר הרוחני; רפאל, יסוד העפר הרוחני. ואלו ארבעה יסודות הרוחניים משתלשלים מארבעה יסודות שהם יותר גבוהים ויותר רוחניים, דהיינו ארבע חיות, אריה שור אדם נשר. ואלו משתלשלות מרוחניית הנעלם ארבע רגלי המרכבה שבאצילות, עד שתאמר ארבע אותיות שם המיוחד הם שורש שורש השרשים של ארבעה יסודות, 'י יסוד המים, ה' יסוד אש, ו' יסוד הרוח, ה' יסוד העפר, כנוודע לחכמי האמת'.

דברות קודש ראש חודש אלול

ז

קבצן לאותה סעודה ובשביל זה עז וחדוה לפניו ממה שישמח ישראל בעושיו. והנה הקווי אל השמחה יקרא שחוק. על דרך האמור באברהם כשנפל על פניו בבשורת הזרע. אלא שבא אצל הלויטן בפועל יוצא כי יוצרו ממציא ומסגיל בו השחוק בכל יום להטיב לטובים כאמור. ובהשתלם להם השמחה עצמה לעתיד לבא, ישמח ה' במעשיו. וכל זה הוא הענין הנזכר של עבודת הבורא על ידי יסוד העפר.

והנה העבודה הזאת לחשוב תדיר ברצון גדול מענין הבורא איך יוכל לעבדו, הוא הוא המהפך יסוד העפר לקדושה. והענין הזה להגביר הרצונות לעבודת הבורא נתנו לנו חז"ל עצה לזה על ידי המאה ברכות, אשר על ידיהם מחשב האדם תדיר בבורא יתברך בכל פעולה שהוא עושה, והוא מעורר אצלו הרצון להתדבק בבורא.

אברהם אבינו המשיך לתקן יסוד העפר

ואברהם אבינו עליו השלום הוא המשיך לנו ענין עבודה זו, כמו שאמר בתפלתו לבורא יתברך 'ואנכי עפר ואפר', שהוא מורה על ענין יסוד העפר הנזכר. ולזה נתבאר בספרים שאברהם אבינו הוא ממשך לנו גם את ענין המאה ברכות^ה,

והחמירות, אשר מושכים אותו למטה, והוא מתרומם ברצון גדול לעבודת הבורא, וחושב במחשבתו איך יוכל לרצות את קונו, כבן המשים על לבו את צרכי אביו, ומזה דייקא יבא נחת רוח לבורא יתברך.

ונודע מה שכתב הרמ"ע מפאנו בספרו עשרה מאמרות (מאמר חקור דין חלק א פרק ב) אשר סעודת שור הבר והלויטן עניינו שהבורא יתברך שמח במחשבתם הטובה של ישראל וברצונותיהם אף על פי שלא נשלמה פעולתם, וזה לשון קדשו 'מקים דבר עבדו ברוך הוא עצת נביאו ישלים, כי אין שחוק הלויטן זולת זה לקבץ בו בכל יום מעין ברכותיו מעדוני המצות שהצדיקים מתאווים בלב שלם, להיות עושים ומעשים תמיד כי מחשבתם מצטרפת למעשה והם עכשיו אוררי יום שיש בו בטול מצותיהם מחמת אונס. ובזמן הסעודה עתידים עורר לויטן לענות עליו דברי שבח והלל גדול לנורא תהלות עושה פלא שהוא צדיק חונן ונותן תחלה מצדיק את הגמול על המחשבה חונן מתנת חנם על המעשה שלא הושלם. ונותן שכר שניהם כמו שאנו עתידים לבאר בפרק כ"ב מהחלק השני בס"ד. וכתוב לויטן זה יצרת לשחק בו כי פיו יתברך הוא צוה שיתעדנו באותן מצות ובשכרן, אף על פי שלא נגמרה מלאכתן ורוחו הוא

ה. ועיין בספה"ק אמרי נועם (פרשת חיי שרה), וזה לשונו 'והנה אברהם היה השורש להמשכת ברכאין בסוד מאה ברכות, כדאיתא בספרים 'אברהם' רב

דברות קודש ראש חודש אלול

והנה ענין עפר מורה על טהרה, כמו שדרשו חז"ל שבשכר מה שאמר אברהם אבינו 'ואנכי עפר ואפר' זכו ישראל לעפר שרפת החטאת המטהרת מכל טומאה, וכמו שדרשו חז"ל (חולין פח:) 'אמר רבא בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מצות אפר פרה ועפר סוטה'.

והנה בעומק הענין של מציאות טהרה וטומאה מבואר בספרים הק' כי יסוד הטהרה הוא קרבת הבורא, ויסוד הטומאה הוא ענין התרחקות מהבורא. וזה הוא האמור כי על ידי המאה ברכות הוא מתקן את יסוד העפר, כי על ידי שמחשב תמיד בבורא יתברך במאה ברכות הוא מתקרב אל הבורא ואז נתתקן יסוד העפר ונעשה בבחינת טהרה.

וענין זה לחשוב מהבורא יתברך בכל עת הוא מגביה ומרומם את האדם מאד מאד, כמו שידוע מהבעש"ט הק' כי במקום של מחשבתו של אדם שם הוא. וזה הוא כי אפלו לא יגיע להלכה למעשה מתוך מחשבתו, מכל מקום על ידי מחשבתו בלבד בעניינים הרמים האלו הוא מגיע ומשיג עד שם.

וזה מה שהיה עם אברהם אבינו שהלך להלחם עם ארבעת

כמבואר הדברים הרבה בספרים הקדושים כי בזה שאמר לו הקב"ה 'והיה ברכה' מסר לו ענין המאה ברכות (עיין של"ה הקדוש מסכת פסחים דרוש שלישי). וכן איתא בסדור הרוקח, שאמר אברהם אבינו להקב"ה מה יעשו ישראל כשיחטאו, ואמר לו הקב"ה שיביאו קרבן ויתכפרו. וחזר אברהם אבינו ושאל, תינח בזמן שבת המקדש קיים, כשאינ בית המקדש קיים מה יעשו, ואמר לו הקב"ה שיאמרו מאה ברכות שהם כנגד מאה פסוקי הקרבנות שבתורה ויתכפרו. וכל זה הוא הענין הנזכר כי על ידי המאה ברכות יתוקן ענין יסוד העפר וכמו שיבאר.

דהנה ענין המאה ברכות דרשו חז"ל על הפסוק, 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך', ודרשו חז"ל אל תקרי מה אלא מאה. והענין הוא כי האדם בעצמו מה הוא, ואיך יוכל לעבוד את הבורא, על כן תקנו לו חז"ל מאה ברכות, שימשיך האל"ף לתוך המה, ויהיה מאה, דהיינו להמשיך את אלופו של עולם לתוך האדם, וזה על ידי המאה ברכות, ואז יוכל האדם ליראה את ה', ולעבוד את הבורא על ידי כן, דהיינו על ידי שיחשב בבורא יתברך בכל דבר ודבר שהוא עושה.

מאה' [עיין בספר הליקוטים פרשת וירא פרק יח, ושם הלשון, אברהם אותיות ב"ר מא"ה].

דברות קודש ראש חודש אלול

ט

וזה תכלית ענין חודש אלול, לשבר יסוד העפר בהשתוקקות עצומה לבורא יתברך מתוך החושך וקושי גדול, ברצון ומחשבות טובות לעבוד את הבורא ברוך הוא, כתינוק המחשב כל שעה על אביו, ועל ידי כן מתדבק במחשבתו של הקב"ה שהוא ענין התורה וענין הלוחות השניות, ואז הוא משבר העפר ובא לענין הטהרה שהוא ענין העפר כנזכר, ובא לידי הטהרה ביום הכפורים בקבלת הלוחות השניות, וזה מה שאמרו בגמרא (תענית ל:) כי לא היו ימים טובים לישראל כיום הכפורים מפני שהוא יום סליחת העוון ויום שנתנו בו לוחות אחרונות, ועד היום נרגש מעט משמחה זו במוצאי יום הכפורים שאז נשלם עבודת ימי אלול, כי יום הכפורים הוא ענין בינה כנזכר, אם הרובצת על בניה, ונשלם ענין אני לדודי ודודי לי ובאים לידי טהרה ומחילה. ועבודת האדם הוא להשאיר האור עמו במוצאי יום הכפורים כמו שהיה בזמן שאמר הקב"ה סלחתי כדברך, ולמחר צוה משה רבנו לבנות המשכן, להמשיך הארת הבורא בתוך בני ישראל, וזאת עבודת האדם להמשיך גם כן הארת הבורא מיום הכפורים לבנות משכן להשכינה בתוככי האדם עצמו.

המלכים, ונודע מדברי האריז"ל כי ארבעת המלכים הם ארבעת היסודות, ואברהם אבינו בא אז לכבוש תחת ידו את כל ארבעת היסודות להעלותם לקדושה לעבודת הבורא. ואז ידוע מדברי חז"ל שהיה זורק עפר ונעשו חצים וחרבות, כמו שכתוב 'יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו'. והיינו שהיה מהפך יסוד העפר לכח גדול הזורק למרחוק כחצים וחרבות, על ידי הרצונות והמחשבות לעבודת הבורא ברוך הוא. והיינו שהמשיך הענין הנזכר של חדש אלול בחינת אני לדודי ודודי לי, ענין מחשבתו של הבן על אביו, ולכן נקרא אברהם ידיד כדאיתא במנחות (גג.), ונקרא אברהם אוהבי.

וזה הענין היה במעשה נחום איש גמזו (סנהדרין קט.) שהביא עפר מתנה למלך, ונזדמן אליהו הנביא ואמר למלך, שמא הוא העפר של אברהם אבינו שהיה מתהפך לחצים וחרבות. והוא הוא הענין הנזכר, שנחום איש גמזו היה שגור על פיו לומר גם זו לטובה, היינו שהיה מחשב כל ימיו בהקב"ה בכל מצב שהיה לו, ועל ידי כן זכה לבחינה הנזכרת להפוך יסוד העפר לחצים וחרבות.

דברי התעוררות בענין תשובה אל ה' גודל עבודת ראש השנה

והדברים מבהילים על הרעיון, עד היכן מגעת כוחה של תפילה, שהרשות נתונה לבקש בתוקף ובגבורה משאלות הלב, ולא זו בלבד, אלא שמן השמים מבטיחים לשואל זה כי יתמלאו משאלותיו במידה טובה. ומן הראוי להתבונן בדבר זה.

ובנוסחאות התפילות של הימים הנוראים אנו מוצאים, שמסדרי התפילות קבעו בסיום תפילות המוספין בימי ראש השנה ויום הקדוש את התפילה הנרגשת 'בהיום הזה תביאנו ששים ושמחים בבנין שלם' - סוג בקשה, המזכרת לנו במקצת את תפילתו הנזכרת של מביא הביכורים 'איני זו מכאן עד שתעשה צרכי היום הזה', ושעל זה הוא מובטח מן השמים שבקשתו תתמלא. ויש להבין הדבר מדוע אכן קבעו בקשה זו בימים אלו.

ועל תפילה בסגנון זה אנו מוצאים בסיפורו של חוני המעגל (תענית כ"ג.), שפעם אחת יצאו רוב ימי עונת הגשמים ועדיין לא ירדו גשמים, ושלחו לחוני המעגל שיתפלל וירדו גשמים, ומכיוון שהתפלל ולא נענה,

גודל כוחה של תפילה

איתא במדרש (תנחומא כי תבא - פרק א), וזה לשונו, "צפה משה ברוח הקודש וראה שבית המקדש עתיד ליחרב והבכורים עתידין ליפסק, עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללין שלשה פעמים בכל יום, לפי שחביב תפלה לפני הקב"ה מכל מעשים טובים ומכל הקרבנות שכך כתיב (תהלים, קמא, ב) תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב".

ובהמשך דברי המדרש אנו רואים דבר נורא, "יורד אדם לתוך שדהו ראה אשכול שביכר תאנה שביכרה רמון שביכר, מניחו בסל והולך לירושלים, ובא ועומד באמצע העזרה ומבקש רחמים על עצמו ועל ישראל ועל ארץ ישראל, שנאמר השקיפה ממעון קדשך וגו'. ולא עוד, אלא שהיה אומר איני זו מכאן עד שתעשה צרכי היום הזה, שכתוב אחריו היום הזה ה' אלוךך מצוך לעשות, אמר רבי שמעון בן לקיש, יצתה בת קול ואמרה לו, תזכה לשנה הבאה ותביא בהיום הזה", עד כאן דברי המדרש.

באדם הנוטע עץ חרוב סמוך לביתו, וביורר אצלו חוני כמה זמן לוקח מאז נטיעת עץ מאכל זה עד טעינתו בפירות, ומשקיבל תשובתו שזה לוקח שבעים שנה, שאל אותו חוני האם הינו בטוח בעצמו שהוא הולך להאריך ימים ושנים עד שיוכל ליהנות מיגיעתו, ענה לו הנוטע, כי כשם שהוא נולד ליד עץ טעון חרובים שאבותיו נטעו בשבילו, כך הוא טורח לבני וביתו אחריו שיהנו אף הם.

והמשך הסיפור היה, כי חוני המעגל הסב בקרבת מקום לנטיעה זו, ובאורח פלא נרדם במקום לשינה עמוקה בת שבעים שנה, וכשהתעורר משנתו הארוכה נכח כמו עיניו איך שנכדו של נוטע פלוני קוטף את פרי החרוב מעץ זה, ואז הבין למפרע הפירוש בדברי הפסוק היינו כחולמים. עד כאן מהמסופר בגמרא במה שנוגע לענייננו.

והנה כל רואה ישתומם להבין סיפור זה לאמור, מדוע טרחו כל כך להראות מן השמים לחוני המעגל על יישוב המקרא שהתקשה להולמו על נכון, הלוא מקראות רבות היו בלתי מובנים במהלך כל השנים ללומדים רבים וטובים, ובשום פעם לא מצאנו שמן השמים דאגו ליישב להם מקראות אלו, ומדוע איפוא זכה לכך חוני המעגל. כן יש להבין מדוע הסמיכה הגמרא עובדה זו למה שמסופר מקודם על צדיק זה.

עג עוגה ועמד בתוכה, ואמר לפניו רבנו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך, נשבע אני בשמן הגדול שאיני זו מכאן עד שתרחם על בניך. ובהמשך מסופר, שהגשמים אמנם החלו לרדת, אך לא בדרך כבוד, אולם כל עוד וחוני לא היה מרוצה מכך לא יצא מעוגתו, עד שהקב"ה מילא כל משאלות לבו כרצונו.

מדרגת תפילתו של חוני המעגל בבחירת בן המתחטא לפני אביו

ובהמשך איתא, כי שמעון בן שטח שלח לו, שאלמלא חוני הוא היה גוזר עליו נידוי וכו', והסיבה שאינו גוזר עליו נידוי היא, שבתפילתו הוא מתחטא לפני המקום ועושה לו רצונו, והוא דומה בזה לבן המתחטא על אביו ועושה לו רצונו, ואומר לו אבא הוליכני לרחצני בחמין, שטפני בצונן, תן לי אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ונותן לו, ועליו הכתוב אומר ישמח אביך ואמך ותגל יולדתיך.

שוב מסופר שם בגמרא, כי כל ימיו היה חוני המעגל מצטער להבין את דברי הפסוק 'שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים', כי כלום יש מי שיכול לישון ולחלום משך שבעים שנה, שלדבר כזה ממשיל הפסוק את שיבת ציון לאחר גלות בבל. עד שביום אחד הבחין

דברי התעוררות בענין תשובה אל ה'

ולאחד שחי בדרגה גבוהה זו, דואגים מן השמים להבינו על נכון וליישב את קושייתו, ובהיות ולא היה עד אז אדם בעולם שישן שינה ממושכת כעין זו, שוב לא היתה כל ברירה אלא להוכיח לו את הענין מיניה וביה.

מילוי משאלות לב האדם הדבוק עם קונו בכל רגע

וכשם שבהבנת דברי התורה דואגים מן השמים להרגיע את נפש הצדיק הדבוק בו יתברך, הרי שהוא הדין כשמדובר במשאלותיו בענייני גשמיות, שיהודי כזה יכול להתעקש ולהפציר על דבר עד שיענוהו מן השמים כאשר יעלה על לבו לשאול עד עולם, ויכול להיות לבו סמוך ובטוח שתפילתו לא תשוב ריקם.

וכואת היתה מעלתו ומדרגתו המיוחדת של חוני המעגל, עליו הגדיר שמעון בן שטח שמערכת היחסים הקיימת בינו לבין הקדוש ברוך הוא, מתנהלת כיחס הבן אל האב, וכלשונו 'כבן המתחטא לפני אביו', ומעתה אין כל פלא עד היכן הגיעה כוח תפילתו שהיה יכול להישבע שלא יזוז עד שהשי"ת ימלא משאלות לבו לטובה. ובדברים אלו אף נבין מדוע הסמיכה הגמרא עובדה זו עם עץ החרובים למה שמסופר למעלה מענין תפילתו על הגשמים, שמאחר וזכה לדרגת הדביקות כבן המתחטא לפני אביו, אין כל פלא

הנהגת הבורא עם אדם שהקושיא גורמת לו להצטער כל ימיו עד שיזכה לדעת את התשובה לכך

והענין יובן, שבדרך כלל אדם מן השורה מורגל, שכאשר מתעוררת אצלו שאלה בהבנת סוגיא כל שהיא, שבתחילה הוא מנסה לעיין ולהשיג תשובה על שאלתו, אך ככל שאינו מצליח למצוא יישוב נכון על הדבר, הוא ממשיך הלאה להתקדם בלימודו, כמו בשגרת חייו, כשדבר הקושיא אינו מונע ממנו את המאכל ואת השינה, וכמאמר העולם 'מקושיא לא מתים'. כשיהודי מתיישב להגות בלימוד חומש ורש"י, ואינו מבין על נכון פסוק מסוים, הוא חושב לעצמו, כי כשירחיב ה' גבולו ויהיה לו יותר פנאי, יעיין אולי בדברי המזרחי או השפתי חכמים, ותו לא...

אולם כשחוני המעגל התקשה בהבנת הפסוק 'היינו כחולמים' הוא לא המשיך הלאה, וכעדות הגמרא 'כל ימיו היה מצטער על מקרא זה', הדבר הפריע לו את המשך תפקוד החיים עד שיבין את דברי הפסוק. דרגא זו נובעת מדביקות ואהבה עצומה לבורא כל עולמים באופן מבהיל, עד שכל החיות שלו הפכה לחטיבה אחת של דביקות בה' ובתורתו, בזה היה חושב ובוזה מילא את כל ישותו, ומשכך, שוב אין כל פלא, שבאם אינו זוכה להבין פסוק בתורה הוא שרוי בצער עמוק, כי חולת אהבה הוא.

ציון תאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו
 [נאמנם על פי נוסחתינו - נוסח קאסוב
 ויז'ניץ, מדלגים על תפילה זו, מאחר
 ובקשה זו אינה תואמת עם חתימת
 הברכה בה אנו מודים להקב"ה על
 יצירת המאורות כשהכוונה היא על
 יצירת המאורות ברקיע השמים, ודבר
 זה אינו עולה בקנה אחד עם ענין
 הבקשה על זריחת אור ציון. וטעמם
 של אלו שלא השמיטו נוסחה זו היא,
 כי הרא"ש מפרש את ברכת יוצר
 המאורות דקאי על אור ששת הימים,
 ולפי זה מובן שפיר סמיכת בקשת
 תפילה זו שהקב"ה יחדש אור זה,
 לחתימת הברכה שמברכים על מאורות
 הללו. וכדמובא בטור (או"ח סימן נט)
 'ונוהגין באשכנז לחתום כאמור
 לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו
 אור חדש על ציון תאיר ונזכה כלנו
 במהרה לאורו ברוך אתה ה' יוצר
 המאורות, ואין נוהגין כן בספרד, וכן
 כתב רש"י שאין לחתום באור העתיד
 שאינו מעין החתימה, לפי שסדרו
 חז"ל הברכה על אור המתחדש בכל
 יום ולא על אור העתיד. ואדוני אבי
 הרא"ש ז"ל כתב בתשובה, דהוי שפיר
 מעין החתימה, ופתיחה דיוצר אור
 היינו אור שברא הקב"ה בששת ימי
 בראשית, ולא היה העולם כדאי
 להשתמש בו וגנוז לצדיקים לעתיד
 לבא, ועל אור זה נאמר (ישעיה ס)
 והלכו גוים לאורך, והיינו נמי אור
 חדש שחדש בששת ימי בראשית
 שעתיד הקב"ה לחדש לנו'. ע"כ.]

מדוע היה תובע בתוקף שאינו זו משם
 עד שיתמלאו משאלותיו, כי כאמור זה
 הוא הנוסח בין בן לאב.

ובענין זה מצאנו גם אצל משה רבינו
 בעת מחלוקתו של קרח,
 שכאשר ראה כי אפסה כל תקווה
 לעצור את להט המריבה בעדם, אמר
 להם (במדבר טז, כה - לב) 'בזאת תדעון
 כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים
 האלה וגו', אם כמות כל האדם ימתון
 אלה וגו', ואם בריאה יברא ה' ופצתה
 האדמה את פיה ובלעה אתם וגו',
 ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם'.
 והן הן הדברים, שהצדיק הדבוק בחי
 עולמים בכל רגע מחייו, הרי כל דיבור
 שמוציא מפיו עושה ופועל את
 פעילתו.

הבנת ענין 'שיבת ציון' הקיימת בנפש האדם

וברוח הדברים נוכל להבין ולהשכיל
 בעבודתנו המיוחדת השייכת
 לימי ראש השנה בהם אנו מחדשים
 את המלכת הבורא יתברך בעולמו,
 וכד בכד אנו עורכים בימים אלו את
 בקשתנו שנזכה להיזכר ולהיכתב
 בספר חיים ברכה ושלום ושילמא ה'
 שאר הצטרכותנו. וזאת בהקדם הבנת
 ענין 'שיבת ציון' הקיימת בנפש
 האדם, כי כשם שישנה שיבת ציון
 בעולם, כך קיים מושג זה בנפש.

והענין יובן על פי נוסח הבקשה
 בברכת יוצר 'אור חדש על

דברי התעוררות בענין תשובה אל ה'

חי רק בבחי' חיות מצומצם מאד והוא כמו בהמה כנ"ל.

והנה זהו שאה"כ (בראשית א, ב) והארץ היתה תהו ובהו היינו הגוף בבחינת תהו ובהו וחשך על ידי החטא והסתלקות אור הנשמה ממנו כנ"ל. והודיע לנו הכ' בזה כי אעפ"כ עולם חסד יבנה ובחסדי הש"י ב"ה לבל ידח ממנו נדח הנה גם אחרי החטא השאיר לו ברכה בקרב הארץ לשוב בתשובה. ומהיכן נמשך להחוטא שיעשה תשובה. ע"ז אמר הכ' (שם) ורוח אלהים מרחפת על פני המים. והוא ע"ד המובא בעץ חיים כי לעולם אפי' כשמסתלקין אורות למעלה אינם מסתלקין לגמרי בכל בחינותיהן, אמנם מניחין מכחם ומבחינות עצמן קצת הארה למטה במקום אשר עמדו שם בראשונה וזו ההארה אינה נעקרת משם לעולם ועד גם אח"כ והארה הזאת נקראת רשימו.

הנה ע"ז הדרך הוא ג"כ בבחי' אור הנשמה שבהאדם אעפ"י שתסתלק למעלה כנ"ל הנה תמיד נשאר ממנה הארה ורשימו במקום אשר היה שם בראשונה והוא כמו בחי' ההוא רוחא דשדי בגווה שאינה נפרדת לעולם כנ"ל. והנה בחינת ההוא רוחא ורשימו הנשאר באדם מההוא דשביק בה מתחלת ביאה הראשונה של הקדושה בקרבו שעיי"כ נעשה היא כלי העומדת בקרב איש ולב עמוק וסוער ומקשקש בקרבו תמיד לעשות

ובספה"ק זרע קודש (ליל ב' התנוכה) מפרש כוונת ברכה זו, שאנו מתפללים להקב"ה, שהארת הנשמה הקדושה לא תסור מן האדם אף לאחר שנתלכלך חלילה בחטא, וזל"ק, "וזהו שאנו מבקשים מאתו יתברך אור חדש על ציון תאיר, שהגם שעל ידי החטא, הקדושה מסתלקת מהאדם, מכל מקום לא זזה לגמרי, ונשאר ציון ורושם, כמו שאמרו חז"ל לא זזה שכינה עד שעשתה שכינה רושם. ומבקשים אנחנו, שיאיר אור חדש על הרשימה הזאת הנשארת עדיין בהאדם, שעל ידי זה תמצא הקדושה מקום לנוח בו, ויהיה בריה חדשה, כיון שה' יתברך שמו מחדש בטיובו בכל יום תמיד מעשה בראשית". עכלה"ק.

ובענין הזה מצינו בספה"ק תפארת שלמה (פר' בראשית), וזל"ק (בדילוג לשון), "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ והארץ היתה תהו ובהו וחושך וגו' ורוח אלהים מרחפת על פני המים ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור וגו'. הנ"ל לרמז בזה על ענין התשובה כי התשובה קדמה לכל. דהנה שמים וארץ הם בבחינות גוף ונשמה כמבואר בסה"ק. והנה אם האדם חוטא ח"ו הנה ידוע שהנשמה מסתלקת ממנו עם כל חיות הקדושה שבישראל כמבואר בסה"ק אשר ע"ז אמרו חכז"ל (ברכות יח:): הרשעים בחייהם קרויים מתים ר"ל שהנשמה וחיות הקדושה מסתלקים ממנו ואינו

דברי התעוררות בענין תשובה אל ה'

יכול לשפוך שיח ותפילה להקב"ה בדרגת חוני המעגל כבן המתחטא לפני אביו. ואמנם מה שתיקנו לבקש מדי יום תפילה שנזכה למדרגה גבוהה זו, מראה לנו מחד, עד כמה כח אדיר זה נטוע ועד כמה מגעת כחו של כל איש ישראל, ברם, אם המתפלל לא זכה להיות בעל מדרגה גבוהה באמת, תפילתו זו מתקבלת בעיני המלאכים הממונים על התפילות כדבר חוכא ואטלולא, כי מה לו למתפלל זה שראשו שקוע כל היום בהבלי עולם, הזה לבקש על מושגים נעלים אלו, וספק גדול אם תפילות אלו מתקבלות למקומן.

אך לא כן כשיהודי מבקש דבר זה בראש השנה, כשביום גדול זה לב כל אחד מתעורר מתרדמתו, וחפץ בכל נפשו ומאודו להתקרב ולהתדבק באלוקים חיים, מחשבותיו ביום זה הם זכות וטהורות עד לאחת, ורעיוניו מלאים אז אך ורק בהמלכת הבורא ברוך הוא, ומשום כך, כשהוא מפיל תחינה שיש בה משום בקשה על כבוד שמים, ועל הארת נשמתו, ברור שיש לתפילה כזאת פנים חדשות לגמרי, ובוודאי שתפילותיו אלו מתקבלות בשמים, ופועלות את פעולתן.

ופוק חזי מאי עמא דבר, כאשר אף אלו שמשך ימי השנה הם שקועים יותר בתאוות והבלי עולם, הזה, ומאווייהם רחוקים מכל מושגי עבודת השי"ת, הרי כשמגיעים ימים אלו הרי הם משתנים לבריות חדשות,

תשובה ומים נוקבין להעלות למעלה להתדבק באור החיים".

והמורם מדבריהם הקדושים, שבנשמת כל איש ישראלי ישנה הארה קדושה וטהורה בהיותה חצובה מתחת כסא הכבוד, אך כאשר האדם פוגם ח"ו בעוונות ופשעים, הוא מסתיר ומכסה עוד ועוד את הארת נשמתו, עד שלא נשאר מכל זה כי אם רושם וציון קטן, ועל האדם להשתדל בתפילה, שהקב"ה יאיר באור חדש את ציון ורושם זה, ויתחדש נשמתו ביתר שאת ועז, וייהפך לבריה חדשה.

ולפי זה, כשזוכה האדם ותפילתו זו מתקבלת, הרי הוא אז בבחינת שיבת ציון, שרושם הארת נשמתו שב להאיר בבתחילה, וברגע זה הוא זוכה להתקרב ולהתדבק בקודשא בריך הוא באופן נעלה ומרומם, ונשמתו מבהיק באור יקרות של ששת ימי הבריאה. ודבר זה לא נפלאת ולא רחוקה היא, וכל אדם באשר הוא יש בכוחו שנשמתו תאיר באור הגנוז לצדיקים, ועינינו הרואות שתקנו תפילה מיוחדת על כך, כפירוש הזרע קודש הנ"ל.

בראש השנה יש כח לכל אחד להתפלל בנוסח 'איני זז מכאן עד שתעשה צרכי'

וכשיהודי זוכה למדרגה זו של שיבת ציון, הוא זוכה לדבקות וקרבת אלוקים באופן נשגב, עד שהוא

דברי התעוררות בענין תשובה אל ה'

ועל אף שכאמור לעיל זקוק היהודי הפשוט לרחמים מרובים שתפילתו 'אור חדש על ציון תאיר' תתקבל למקומה, הרי שביום ראש השנה, כאשר החקיקה הקדושה שבנשמתו היא במלוא הודה והדרה, אז אפשר לדבר ולבקש על כל ענין שביום מן הימים אינו מתאים, ואף לבקש זאת בנוסח חוני המעגל שאמר 'איני זו מכאן עד שתעשה בקשתי היום הזה', כי מאחר וביום זה הוא זוכה למדרגה נעלה בדביקות הבורא אז מובטח הוא שימלא ה' כל משאלות לבו לטובה.

ועלינו להתחזק באמונה זו, ולדעת איזה כח כביר יש בידנו ביום קדוש זה, וכשיאמין האדם שיש בכוחו ביום הזה לפעול כל מה שיבקש, הדבר בוודאי ישפיע על התנהגותו גם לאחר ימי הדין, ופנים חדשות יבואו לכאן.

ומובן מאיליו, שהן אמנם שמן השמים יתוצו למלא את מבוקשו, אך כל זה בתנאי שהמבקש ישאר אכן בדרגת דביקותו אף לאחר עבור הימים הנוראים, וכמה יש לו להיזהר, שעם מוצאי הימים הקדושים לא יסתיים הדבר בבחינת 'אז ימלא שחוק פינו...' 'אז יאמרו בגוים...', אלא יראה וישתדל להישאר במדרגותיו הנעלות אותן רכש בימים הקדושים, ובוודאי יזכה לשנה טובה ומאושרת ברוחניות ובגשמיות כפי שהתפלל.

ענייני גשמיותם מתנהלים בצורה אחרת, ואי אפשר להוציא מפיהם דיבור קל שיש בו חשש לשוה"ר ורכילות וכדומה.

והענין הוא, כי בראש השנה מתגלה דמותו הנכונה של איש הישראלי, שברצונו ובשורש נשמתו הוא רוצה להיות דבוק בחי עולמים, ומה שבמשך השנה אינו מתנהג בהתאם, הוא רק מרוב היצר הבורע בקרבו שלא ינוח ולא י שקוט עד אשר יביאו על תאוות העולם השפל הזה ואל הבליו, אך כאשר הוא רק מתעורר לקול השופר, הרי הוא מתנתק מיד מכל הרגליו הלא טובים, ומדבק מחשבתו לרצונותיו האמתיים.

ענין 'כי חק לישראל הוא' דקאי על חקיקת הארת נשמות ישראל

ודבר זה אפשר לרמוז בדברי הפסוק (תהלים פא, ד) 'תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגנו כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב'. שמאחר והאדם מתעורר מקול השופר ביום חגנו, אז מתגלה החק לישראל, כלומר החקיקה והרושם שנמצא בשורש נשמת כל אדם מישראל, וחקיקה קדושה זו מתבטאת ביום זה בדמותה הראויה והנכונה, וממילא אין עוד בכל השנה יום כזה להיות ראוי ומתאים לקבעו כמשפט לאלוקי יעקב, כי רק ביום זה אפשר לדון את היהודי כאשר הוא במיטבו כראוי וכנכון.

דברי התעוררות בענין תשובה אל ה'

תשוב, כלומר אם תחזור בתשובה בי תדבק".

ובענין הזה מצינו כתב להמהר"ל (נתיב התשובה פ"ב) בלשונו הזהב "אמנם עיקר הפירוש כי התשובה מה שהוא שב אל הש"י בכל לבבו ובכל נפשו, ודבר זה הוא סדר העולם שהעולם הזה שב אל הש"י ואין לו קיום מצד עצמו רק שהוא שב אל הש"י אשר ממנו הוא נמצא ואליו שבים כל הנמצאים, וזהו קיום שלהם מפני שהם שבים אל הש"י וכו'. ודוקא כאשר התשובה מתוך אהבה שכאשר התשובה היא מתוך אהבה אשר האהבה הוא הדבוק בו ית' לגמרי כמו שנאמר לאהבה את ה' אלהיך ולדבקה בו, לבך התשובה שהוא סדר העולם שיהיה העולם דבוק בו יתברך שיהיה לעולם קיום, ומפני כי אין דביקות רק מכת אהבה לבך כאשר התשובה היא מתוך אהבה דוקא נחשבו לו הודונות כזכיות", עכ"ל"ק (בדילוג לשון).

ובדבריהם למדנו חידוש גדול ועצום, שיש בחלק ממצוות התשובה ענין התקרבות ודביקות בה'. ויש להבין דבר זה, כי הנה חז"ל הקדושים הורינו (קידושין מ"ט:), שהמקדש את האשה על מנת שהוא צדיק, אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו. ומשמע מדברים אלו, שרק הרהור תשובה קל כבר הופך את האדם מרשע גמור למדרגת צדיק, ולפי דבריהם ז"ל הרי

סוגיית מצוות התשובה למדרגותיה השונות

ומשבאנו לידיעת דרגת הטהרה המושפעת על נשמתנו בימים הנוראים, מן הראוי להתעמק באופני ודרכי החזרה בתשובה שלמה, בכדי שאכן נזכה להידבק ולהתקרב בבורא כל עולמים.

והנה ידועים דרכי ואופני התשובה שקבע הרמב"ם בהלכות תשובה שלו, שיש בדבר זה כמה חלקים כעזיבת החטא, וידידי דברים, חרטה, ועיון שם איך הוא מבאר כל חלק בפרטות.

אולם בשו"ת נודע ביהודה (מהרו"ק או"ח חיים סי' לה) שם הוא מורה דרך באריכות לבעל עבירה גדול ל"ע שהיה חפץ לחזור בו מדרכיו הלא טובים, ובין יתר הדרכותיו הוא כותב לו חידוש נפלא, "ועיקר התשובה הוא עזיבת חטא, וידידי דברים בלב נשבר, חרטה בלב שלם, התקרבות והתלהבות לאהוב את הבורא, והיינו תשובה שישוב אל ה' וירחמהו, וישוב אל ה' היינו שידבק בו, אבל שאר דברים תענית וסיגופים אינם עיקרים".

ובאמת מצינו כן בהלכות תשובה להרמב"ם (פרק ז), וזל"ק "גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך, ונאמר ולא שבתם עדי נאם ה' ונאמר אם תשוב ישראל נאם ה' אלי

דברי התעוררות בענין תשובה אל ה'

הדביקות אינו מידת חסידות גרידא, כי אם חלק יסודי מעיקרי התשובה.

והענין יובן בהקדם התעמקות בלשונו וזהב של אדוננו הרמב"ם ז"ל, שפתח את הלכות תשובה שלו (הלכות תשובה א, א) בזה הלשון "כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה, אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה, כשיעשה תשובה וישוב מחטאו, חייב להתודות לפני הקל ברוך הוא, שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו, זה וידוי דברים, וידוי זה מצות עשה". ובעצם דינו זה, נחלקו בו רבותינו הראשונים ז"ל, אם חלק הוידוי הוא אכן תנאי מעכב במצוות התשובה או לא.

אולם יש להבין מה הוא הלשון 'כשיעשה תשובה', כי לשון זה משמע, שרק באם ירצה האדם לחזור בתשובה אז מומלץ שיעשה כך וכך, בזמן שחובת גברא היא על כל בעל עבירה לחזור בתשובה שלמה. כן יש להבין את מטבע הלשון שחייב להתודות לפני הקל ברוך הוא, כשבגלושון זה משתמש הוא ז"ל פעמים מספר בהלכות תשובה, ועלינו לדעת מה רצה להדגיש בזה.

תרי גווני תשובה

והענין יובן, כי אצל האדם ההמוני מתפרש ענין התשובה כהתפייסות שנתית גרידא, אותה

שעליו לעבור עוד תהליך ארוך וממושך, עד שיזכה להתקרבות והתלהבות לאהוב את הבורא, ודבר זה הרי אינו ענין שאפשר להשיגו ברגעים בודדים.

עוד יש להבין, שבאם כנים הדברים שבהרהור קל אפשר להשיג מדרגת צדיק, אז למה אם כן צריכים לכל העבודה של עשרת ימי תשובה, והלא ברגע אחד אפשר להיהפך לצדיק גמור. ורבותינו הראשונים יישבו קושיא זו, כי מה שהוא נקרא צדיק, זה רק על מכאן ולהבא, אך כל עוונותיו שהוא נושא עליו ממה שעבר עד היום, ברור שעליו לשוב עליהן במר נפש, עד שיסירו מעליו כל הבגדים הצואים וילבש מחלצות.

המעלה העליונה בעבודת התשובה זה רק כשהשב מתבונן לפני מי הוא חוזר בתשובה

אך יש להבין ולבאר ענין ההתקרבות וההתדבקות בהקב"ה, שכפי שנשמע מדברי הנודע ביהודה הרי הוא כתנאי המעכב את התשובה. והאמת יורה דרכו, כי על ענין הדביקות מקרא מלא דיבר הכתוב (דברים ל, ב, כ) "ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך וגו' לאהבה את ה' אלוקיך, לשמע בקולו, ולדבקה בו, כי הוא חייך וארך ימך". והרי לנו, כי ענין

דברי התעוררות בענין תשובה אל ה'

ראינו בני עליה והמה מועטים, כי מעטים הם אותם שבשעת חזרתם בתשובה הם מכירים בעצמם שעומדים לפני הקל ברוך הוא, והם מוסרים כעת בפניו דין וחשבון מדוקדק על כל מה שעשו במהלך השנה.

וההבדל בין שני סוגי תשובה אלו, אפשר להבחין על נקלה בימים שאחרי הימים הנוראים. שזה שזכה לתשובה אמיתית ושלימה, הוא משנה את דרכיו הלא טובים מן הקצה אל הקצה, ובקרב הימים הוא נשתנה מן הקצה אל הקצה. לא כן הוא אותו בעל תשובה פחותה, שרק כעבור ימי הדין הוא חוזר להרגליו הקבועים, 'ועולם כמנהגו נוהג מיום כיפורים זה עד יום כיפורים הבא עלינו לטובה...'

ונמצא, כי ישנם שני מדרגות בתשובה. האחת היא תשובה פחותה שאינה כוללת חשבון הנפש ופשוט המעשים, ובעיקרה היא נטולה כל התבוננות שעסק התשובה הוא מול הקב"ה בכבודו ובעצמו, ועל בעל תשובה כזה נפסק בגמרא, שקידושיו קידושין שמא הרהר תשובה בלבו. אולם מכאן ועד לכנותו "בעל תשובה" הדרך רחוקה עד למאוד.

ובדברים האלו מצאנו בספר מנחת חינוך על מצוות התשובה (מצוה סוד - אות ב), שכתב בזה הלשון "אם כן מצות עשה זו הוי כהרבה מצוות מהתרי"ג שכתב הרמב"ם בספר

עורכים מדי שנה בהגיע ימי הדין, ומעבר לבקשת הסליחה והמחילה אין כלום. אדם מסוג כזה לא עצר לרגע טרם ניגש לבקש את סליחתו להתבונן ולפשפש במעשיו במה הוא יכול וצריך להשתנות, ובאם יעוררהו שלפי הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה, הרי שעליו לקבוע את מרבית שעותיו ללימוד התורה, אז לא מיבעי שבימים טרודים לא יאבה לשמוע על כך, אלא שאפילו בימים פנויים הוא יאות להקדיש כמחצית שעה ללימוד התורה, ותו לא. וברור, שתשובה כזאת אינה נכנסת בגדר של תשובה ראויה.

ודבר זה בא הרמב"ם ללמדנו, שהתשובה הראויה והרצויה, מחייבת את ענין הווידוי הכולל חרטה עמוקה הבאה מתוך התבוננות ופשוט המעשים על העבר, ועי"ז יבוא להעיקר שהוא קבלה חזקה ואיתנה על העתיד. ולהתבוננות נכונה כזו אפשר לזכות רק באם יודע האדם, כי שבא לחזור בתשובה הרי הוא עומד לפני הקב"ה בכבודו ובעצמו ומתחרט לפניו על מה שעשה, ואזי הוא מתכוון, שכאשר ישאלוהו מדוע לא ניצל את כל שעותיו הפנויות ללימוד התורה, הוא יצטרך לספק על כך תשובה נכונה (שמיום והלאה יתרבה עתותיו ללימוד התורה"ק וכו').

ועל חזור בתשובה מסוג זה התכוון הרמב"ם באמרו 'כשיעשה תשובה', כי בעשיית תשובה ראויה כזו

דברי התעוררות בענין תשובה אל ה'

עסק התשובה כי עומד הוא לפני הקל ברוך הוא. לתשובה מסוג זה צריכים להסכמה והחלטה חזקה בלב לגשת לסוגיית התשובה זו מתוך רצינות וכובד ראש, ועל זה התכוון הרמב"ם ודייק בלשונו 'כשיעשה תשובה', כי כאמור מרבית החוזרים בתשובה רחוקים ממדרגה זו. ורק על תשובה מסוג זה כתב הנודע ביהודה, שענין התשובה הוא התקרבות והתלהבות לאהוב את הבורא, וישוב אל ה' היינו שידבק בו.

משמעות התשובה בפני הצדיקים שחיו תמיד בדביקות

ומסופר על מרן הנודע ביהודה ז"ל, שהיה עורך את תפילותיו וסדר תשובתו ביום הקדוש באופן מבהיל, עד שמנהג קבוע היה לו, שבעת שהתייצב לתפילת 'כל נדרי', היה משמשו כורך את רגליו ברצועה, וכך עמד על מעמדו בראש כפוף וגוו שחוח מכניסת יום הקדוש ועד לאחר תפילת נעילה, שאז היה משמשו מתירו ממאסרו. וברור, שהנודע ביהודה לגודל קדושתו לא היה בידו על מה לחזור בתשובה, אך הסיבה מדוע היה נוהג כך, כי כל כמה שהאדם זוכה למדרגות גבוהות בקרבת אלוקים, הרי הוא מבין יותר ויותר המשמעות העמוקה בלתי דין וחשבון לפני המלך הגדול והנורא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

המצוות, שאינן מצוה לעשות או שלא לעשות, רק העשייה על תואר כך וכך נחשבת מצוה, כמו גירושין וטוען ונטען ודיני טומאת מת ושאר טומאות, עי"ש דדיני המצוה אם יעשה כך יהיה כך הוי מצוה. הכא נמי דהתורה אמרה אם יעשה תשובה יהיה על תואר כך להתוודות וכדומה, ולפרוט, ובכך תשובתו מקובלת, וזה הוי מתרי"ג מצוות. אבל אינו מבטל כלל שום מצוה אם אינו עושה תשובה, או בעשה ולא התודה לא שייך כלל לומר דביטל מצות עשה או לא קיים, ואינו דומה כלל לציצית, רק דזה הכל מצוה כמו גירושין ודיני טומאות ודיני נחלה, כן נראה ברור". ודעת שפתיו ברור מללו, כי תשובה במדרגתה הפחותה, כמעט ואינה נחשבת למצווה.

ובמאמר העולם ליישב את דברי הגמרא (ראש השנה ט"ז:) שאלו שבידם מחצה זכויות ומחצה עוונות תלויים ועומדים מראש השנה עד יום הכיפורים, וקשה, כי אם האדם עסוק בימים אלו במצוות התשובה, אז בזה גופא הוא מקיים מצוה, ואם כן הרי הוכרע כף המצוות לרוב. והיישוב על כך הוא, כי התשובה הפשוטה המורגלת בקרב המון העם, כמעט ואינה נחשבת למצווה, וכדברי המנחת חינוך.

אך הבעל תשובה הראוי הוא זה ששב מעוונותיו מתוך חרטה עמוקה הבאה מקירות לבו, ויודע ומכיר בעת

**העסק התמידי בתורה ובעבודת ה'
כתנאי מקדים לזכות למדרגת
התשובה הראויה**

ודעת לנבון נקל, כי כל עוד והאדם רחוק מחיי דביקות בלימוד התורה ועבודת ה', אינו יכול להבין במה דברים אמורים, כי מושגיו רחוקים עד למאוד מחיים של התקרבות והתלהבות לאהוב את הבורא. ומי שאין לכו בוער בקרבו באהבת הבורא ובדביקות בו יתברך, לא ידע ולא יבין את זאת.

ובהלצה המסופרת על אותו אחד שרצה להפוך לאפיקורס רח"ל, אך כמה שניסה לא הגיע לכך, עד שביום אחד נודע לו על אחד שהצליח להגיע לאפיקורסות ה"י, וכמובן שמיהר עצמו להיפגש עם אותו אחד לברר איך משיגים תואר זה. אך כאשר הלה אך החל לשוחח אתו, והבין שבר שיחו אינו בקי כלל בשבילי המקרא והתלמוד, סיבר את אזנו מיד, שממנו 'אפיקורס' כבר לא יצא... כי הוא מקסימום בגדר בור ועם הארץ...

ואם האדם רוצה לצאת ידי חובת יהדותו בשיעור דף היומי ועין יעקב זה אולי יספיק כעילה על הספד עושה רושם בעת הלווייתו למנוחת עולמים - ותו לא...

ומעתה אין כל סתירה בין דברי הגמרא שבהרהור תשובה אפשר להיקרא צדיק, לבין מה שכתבו

ובענין שנאמר אצל משה רבינו (במדבר יב, ג) 'והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה', ונדחקו בזה כל מפרשי המקרא, איך היה יכול משה להתנהג כל כך במידת הענווה, בו בזמן שידע בעצמו את גודל מעלותיו המיוחדות שדיבר ה' אתו פנים אל פנים וכו'. אך הענין הוא, כי הא גופא דזכה למדרגות כה רמות בקרבת אלוקים, זכה להבין על נכון המשמעות של גדלות הבורא במושגים נעלים יותר מכל אדם אשר על פני האדמה, ודבר זה הוא שהביאו לפסגת השלמות בהכרת שפלות עצמו, ולכך זכה לשלמות במידת הענווה.

ועל דרך זה מפורש מה דאיתא בגמרא (ברכות כח:), "שכשחלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו, כיון שראה אותם התחיל לבכות, אמרו לו תלמידיו נר ישראל עמוד הימיני פטיש החזק מפני מה אתה בוכה, אמר להם וכו', ולא עוד, אלא שיש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם, ואיני יודע באיזו מוליכים אותי". והתמיהה ידועה, וכי לא הכיר רבן יוחנן בן זכאי במעלת עצמו עד שלא ידע באיזה דרך מוליכים אותו. אך ההסבר הוא כמבואר, כי דייקא בהיותו כה דבוק בבורא כל עולמים, הפחד שלו גבר פי כמה מכל אדם, מאחר והבין עד היכן מגיע עומק הדין לפני אדון האדונים.

דברי התעוררות בענין תשובה אל ה'

אחריו האם אכן זכה להגיע לדרגת צדקות, אלא רצתה בעל כזה שהעולם מחשיבו לצדיק, ואף אם אין אמת בגו, ואכן היא קיבלה חתן שהעולם מחשיבים אותו לכך... והרבי מקאצק סבר וקיבל, ונתרצה לגשת לנישואין. ובזה יובן דברי הגמרא הנ"ל, כי כוונת הגמרא המדברת על מדרגת צדיק, זה רק ביחס למה שהעולם מכנה צדיק...

ומסופר על הרה"ק מרן בעל יושר דברי אמת וצוק"ל, שכמליץ טוב ומלמד זכות על בני"י היה מכנה כל יהודי בשם צדיק, עד שבא אליו איכר פשוט ומגושם בבקשה שברצונו לבוא אתו בקשרי שידוכים, מששאל אותו הצדיק לפשר בקשתו התמיהה, הצטדק הלה, כי הלוא הרבי הוא צדיק, ואילו אני גם צדיק - לדברי הרבי, ובאם כן למה שהרבי לא יאבה להשתדך אתי. ויען אותו צדיק בפקחותו, כי נכון הדבר שגם אני צדיק ואף אתה צדיק, אולם אני חפץ להשתדך עם סוג הצדיקים שלי, ואילו אתה יכול להשתדך עם סוג הצדיקים שלך... ותרי גווני צדיק איכא...]

סוד נפילת אפים הוא שינוי מהות האדם

והנה כהיום נשתרש אצל הרבה מקהלות חסידים להקל באמירת תחנון על כל אמתלא שהיא. והאמת היא, שזה לא דבר חדש, כי בתקנות וועד ארבע ארצות מצאנו כבר, שחכמי אותו הוועד קבעו באחת

הרמב"ם המהר"ל והנודע ביהודה על מדרגת התשובה. כי אכן ברגע אחד אפשר להגיע למדרגת צדיק, אך מכאן ועד להגיע למדרגת בעל תשובה שגדול ממדרגת צדיק, וכאמרם ז"ל (ברכות ל"ד): "שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד", צריכים להתייגע הרבה בעסק התורה ומעשים טובים, ועל כן קבעו חז"ל עשרה ימים שלמים של תשובה ותיקון המעשים, וכולי האי ואולי יזכה האדם לחזור בתשובה נכונה וראויה.

[**ובדרך** צחות ניתן להסביר את דברי הגמרא הקובעת שבהרהור קל אפשר להיהפך לצדיק. וזאת על פי המסופר, כי כאשר הרה"ק מקאצק זי"ע בא בכרית הנישואין בזיווג שני, הוא נהיה לגיסו של הרה"ק בעל חידושי הרי"מ זי"ע, והנה לפני מעמד החופה התמהמה החתן ולא אבה לצאת מחדרו, וכאשר התאחזה השעה הלכו לברר אצלו מדוע בושש מלבוא, ויען ויאמר, כי יען שהכלה בחרה בו כחתן הוא מחמת שמחשיבה אותו לצדיק גמור, והאמת אינה כן, וגלל כן הוא חושש לקידושי טעות... וכמה שניסו סובביו להניעו ממחשבותיו אלו לא הועילו בידם, ומשראו שכל ההסברים אינם מתיישבים על לבו, ביקשו מהגיס בעל החידושי הרי"מ שישדלו לצאת לחופה. ואכן הוא בפקחותו הצליח להרגיעו ברגעים מספר, בטענו, כי זה שהכלה בחרה בו בתור צדיק, זה לא לאחר שבדקה

כג דברי התעוררות בענין תשובה אל ה'

הרמב"ם בהלכותיו (ראה לשונו לעיל), או שבכהאי גוונא אמרינן דדברים שבלב הוי דברים, ומי שאינו מביע את ווידויו בפיו, ורק לבו מלאים במחשבות של ווידוי, האם יצא ידי חובת 'התודה את חטאתו'.

ובמדרש תהלים (מזמור מה) כותב בזה"ל "רחש לבי דבר

טוב, להודיעך, שלא יכלו להתודות בפיהם, אלא כיון שרחש לבם בתשובה, קבלם הקב"ה, וכו'. וכן בני קרח לא היו יכולין לומר שירה בפיהם, אלא רחש לבם בתשובה, ומיד קבלם. ולמה לא היו יכולין לומר שירה בפיהם, שאול פתחה מתחתיהם ואש מלהטת סביבותם. וכן הוא אומר ואש יצאה מאת ה', תפתח ארץ ותבלע דתן, ותבער אש בעדתם. והיו בני קרח רואין שאול פתחה מכאן ואש מכאן, ולא היו יכולין להתודות מפיהם. לכך, רחש לבי, וכו'. והרי לנו מדברי מדרש אלו, כי אפשר לקיום מצוות הווידוי על ידי הרהורי הלב.

אולם הרי בהמשך הפסוק נאמר 'אומר אני מעשי למלך וכו' (עיי"ש המשך דברי המדרש, אבל עדיין פשטות הפסוקים במקומה עומדת) הרי לן שצריכים לומר ולהוציא בפה את ביטויי הווידוי בפה, וווידוי הלב בעלמא לא סגי (ויש מהאחרונים שרוצים לתרץ דדוקא דומיא דבני קרח שלא היה שייך להם לומר בפה כמו שמבואר בהמדרש או

מתקנותיהם, שיש להיזהר ביותר שלא לזלזל באמירת תחנון.

וכאשר נבוא חשבון נגלה, כי כל זמן אמירת התחנון ביום רגיל אינו אורך כי עם רגעים מספר, ומצד שני היא תפילה מאוד גבוהה, ויש להבין מדוע אם כן מנסים כל הזמן להיפטר מזה.

והענין יובן, כי אמירת תחנון עניינה שינוי כללי במהות האדם, הסוד של תחנון הוא נפלה נא ביד ה', כלומר מסירות נפש. ובאם האדם שאמר תחנון אינו חל אצלו כל שינוי אחרי התפילה, אז באמת עדיף שידלג על תחנון, מאשר כן יאמר ולא יפעל שום שינוי בהתנהגותו. וכמובן שאין בדברינו משום נתינת היתר כל שהוא לזלזל באמירת תחנון, אך עלינו לדעת שאמירת התחנון היא דבר גבוה מעל גבוה.

ועל כל פנים יש להשתדל, שלכל הפחות התשובה שאנו עורכים בימי ר"ה ויוה"ק תהיה כמה שיותר בצורתה האמתית, ובכך נוכל גם כן לתבוע צרכנו בנוסח 'איני זו מכאן עד שתעשה צרכי כהיום הזה'.

חלק הווידוי בפה צריך שיבוא מעומק הלב

והנה, בכל הנוגע לחלק הווידוי שבמצוות התשובה, נחלקו בזה הראשונים, האם הדבר מעכב שיתודה דווקא בפיו כפי שייסד

דברי התעוררות בענין תשובה אל ה'

ותירצנו, כי הרי כל דברי השירה הזאת לא נאמרו לפי תכנון מראש, אלא שמרוב התרגשות והתלהבות עלה בלבם שיאמרו שירה, ואז תוך כדי התלהבותם לא עצרו כח, ובכת אחת פרצה התרגשותם החוצה, ובאהבה שמקלקלת השיר"ה הביעו את התפעלותם מגדלות הבורא תוך שאגה אדירה שבקעה ממעמקי הלב 'מי כמוכה באלים ה'', ורק לאחר מכן המשיכו בסיפור הדברים.

ועל זה הדרך מתאמרא משמי' דמרון קדוש ה' המגיד הגדול ממעזריטש זיע"א לפרש את סדר המקראות במזמור ברכי נפשי (תהלים קד), שכאשר דוד המלך היה מסדר את שבח הבורא, ומנה על הסדר את חסדיו והנהגתו המופלאה בעולמו ועם בריותיו, התפרץ באחת והכריז את הפסוק 'מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית, מלאה הרץ קניינך', ורק לאחר מכן המשיך בתיאור נפלאות הבורא זה הים גדול וכו'.

ומעתה נתנה ראש ונשובה לסוגיית מצוות הווידוי, כי הגם שצריכים להתוודות בפה אבל עוד צריכים להרהור הלב, דהיינו שאם סדר הווידוי נובע ובא מקרב איש ולב עמוק, ובל העשתונות נתונים עמוק בשברון לב ובחרטה נמורה על כל המעשים הלא טובים, אז הווידוי חשוב ומקובל ומרוצה לפני הקל ברוך הוא, ואדם כזה יכול להיות סמוך ובטוח, כי בסופו של דבר יעזוב רשע דרכו

חולה מסוכן הנוטה למות מהני הרהור (בלב).

וכדבר הזה נחבטו הראשונים גם בעבודת התפילה, האם חייבים להתפלל דווקא דרך הפה, או שמא יוצאים ידי חבות התפילה גם בהרהור הלב, וכפי שדרשו חז"ל (ספרי עקב פיסקא ה) על הפסוק (דברים יא, יג) ולעבדו בכל לבבכם, וכי יש לו עבודה בלב, הא מה תלמוד לומר ולעבדו בכל לבבכם, זו תפלה. והרי, שמצוות התפילה היא בלב.

והענין יובן, שבודאי ווידוי צריך להיות בפה, אבל במהות הדיבורים שמוציאים מהפה, ישנם שני סוגי דיבורים, יש את הדיבורים הרגילים שהאדם מוציא מפיו בכל דבר וענין, אולם קיים גם דיבור מסוג שונה לגמרי, הלוא המה הדיבורים שבוקעים ויוצאים מעצמם מתוך מעמקי הלב מבלי לסדרם ולתכננם מראש.

ועל דרך שפירשו חסידי קמאי את סדר המקראות בשירת הים, שתוך כדי שעם ישראל מגולל את כל המאורעות שבקריעת ים סוף כסדרם, ותוך כדי פסוקים אלו פצו ואמרו את הפסוק מי כמוכה באלים ה', ואחר כך המשיכו בהמשך השתלשלות העניינים, נטית ימינך, וכן הלאה. ויש להבין, למה סידרו פסוק זה באמצע סיפור הדברים, בזמן שלפי סגנון ויופי המליצה היה נאה יותר לסדרו בסיום אמירת כל השירה.

כה דברי התעוררות בענין תשובה אל ה'

מפיהם, ואנו רואים, שתשובתם התקבלה, והתקיימה בהם מוריד שאול ויעל, שזכו לצאת ולעלות מעומק השאול עלי ידי הרהורי התשובה שלהם.

ורמזו נוסף טמון באמירת מזמורי בני קרח, כי על האדם לתאר לעצמו טרם גישתו למצוות תקיעת שופר, כאילו קרקע פעור בפניו, שאול פתוחה מכאן ואש מכאן, ואין לו כל מנוס מלהתחרט על מעשיו ולהודו לתשובה ותיקון המעשים, ובאופן כזה בוודאי לרחמים ולרצון סדר תקיעותנו.

כשהאדם מתפלל למען כבוד שמו יתברך אין כל מלאך יכול לעכב את קבלת התפילה

ומדי עסקנו בהכנה הרבה לקראת ימי ראש השנה הבאים לקראתנו לשלו, מן הראוי להסמיך מאמרם של צדיקי קמאי על הפסוק הנזכר 'רחש לבו דבר טוב אומר אני מעשי למלך'. כשהיו ממשילים את הענין להתפילות בימים הנוראים, שהעצה היעוצה לכל איש ישראל, לבקש ולהתפלל בימים אלו למען כבוד שמו יתברך, ואז אין כל מלאך ובריה יכולין לעכב את קבלת התפילות.

והמשילו את הענין לאדם שהופיע בשערי ארמון המלוכה, ובקשתו בפיו כי רוצה לבוא אל המלך להתחנן לו על מצוקה מסוימת העוברת עליו, וכי רק בידי המלך

ואיש און מחשבותיו, וישב אל ה' וירחמהו. אולם אם ההכנה לאמירת ווידוי זה מתבטא אך ורק דרך העיון בדברי כל מפרשי התפילה, אך לבו רחק ממנו, אז למה נחשבת המצווה הזאת, ומה טעם יש בה.

העבודה של תקיעת שופר לעורר את הלב עד שהדברים יבואו ליד ביטוי בפה

וכאמור, ההבחנה הנכונה אם הלב אכן רוחש דברים טובים, ואם הרהורי החרטה והתשובה הם כנים ואמתיים, ניתן להיווכח על ידי אמרי פיו, ולבדוק באיזה אופן הם נאמרים, ואם אומר הוא מעשיו למלך, ומתוודה על חטאיו מתוך הכנעה ושברון לב, שאז מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, שהוא עסוק בתשובה נכונה וראויה.

ולתעוררות הלב לתשובה אמתית אפשר לזכות על ידי קול השופר הבוקע ועולה מעמקי הלב, וזוהי העבודה בתקיעת שופר של ראש השנה, להתעורר את עומק לבבו באופן הראוי לתשובה ולפשפוש המעשים כנכון.

ולזה תיקנו קדמונו ז"ל לומר לפני סדר התקיעות את המזמור של בני קורח. כי כמתואר במדרש הנ"ל עסקו הם בחלק הווידוי שבלב, כי ראו לפניהם שאול פתוחה מכאן ואש מכאן, ולא היו יכולים להתוודות

דברי התעוררות בענין תשובה אל ה'

לפרש ההבדל, כי אם האדם ניגש בתפילותיו בראש השנה לפי ההתבוננות הראויה, שביום זה מתגלה הציון והרושם הקדוש החקוק בנשמתו, וזוכה להתקרב להקב"ה בבחינת בן המתחטא לפני אביו, או אז הוא יכול לבקש כל מה דבעי בכל התוקף בנוסח של חוני המעגל. אולם אם הוא מגיע רק בדרגת העבד הניגש אל המלך, ישנה טענה ניצחת כנגדו 'אי מלכא אנא, אמאי לא אתית עד הכי', וכפי שטען אספוסיינוס קיסר לרבן יוחנן בן זכאי (גיטין נ"ו).

גודל השעה של תקיעת שופר

ואסיים בדבר קצור בענין גודל כחה של תקיעת שופר. דהנה בסדר מנין התקיעות מצאנו בזה דעות מחולקות (וטור"ע או"ח סי' תקצ"ב) בין רבותינו הראשונים הרי"ף והרבינו תם, ולדעת כולם רואים, שאין להוסיף על מנין התקיעות, וטעמם ונימוקם מבואר במקום, כי לא רצו להכביד.

והדבר טעון ביאור, כי באם קהילה אחת כן מעוניינת להוסיף על מנין התקיעות ואין הדבר מטריח עליהם, מדוע ייאסר עליהם להוסיף, וכי מה הדבר שונה מהמנהגים השונים שבקרב תפוצות ישראל, יש מהם מאריכים בפיוטים ויש מהם מקצרים, וכן הלאה כל קהילה וקהילה לפי מנהגיהם בכל עניני התפילה של הימים נוראים וכל ימות השנה, ומדוע

לסדר זאת, שאז שומרי המלך מסלקים אותו על אתר, כי אי אפשר להתקרב סתם אל המלך לבקש מלפניו על צרכים אישיים. לא כן הדבר כאשר האדם אומר לשומרי הפתח, כי דבר סתר לו אל המלך, וכי נושא הוא שליחות וסוד חשוב לטובת המלך, שאז כל השערים נפתחים לפניו לרווחה. והנמשל מובן, כי אם האדם מבקש מהקב"ה בראש השנה אך ורק צרכי עצמו, אז המלאכים הממונים על התפילות יכולים לסלק את התפילות חלילה לבל יתקבלו, אולם אם האדם מתפלל בעבור כבוד שמים ולמען התגלות כבוד מלכות בעולם, אז שערי השמים פתוחים לקבל ברחמים וברצון את תפילתו.

ובזה פירשו כמין חומר את דברי המשורר, רחש לבי דבר טוב, שהלב רוחש דבר ועצה טובה להארם, כי בעת תפילתו יאמר נא ישראל שמעשיו למלך, וכי כל דבר שהוא מבקש הוא מתכוון בזה לכבוד שמו יתברך, ואז שום מלאך לא יעצור בעד קבלת תפילותיו. והאמת היא, שרוב ככל התפילות של ראש השנה ניתקנו בעיקר על המלכת ה', ועל הדרך סדרו כבדרך אגב בקשות על ענייני גשמיות.

ההבדל אם אנו נחשבים כבנים או כעבדים

ובנוסח 'היום הרת עולם' אנו מבקשים מהקב"ה שיחוס עלינו 'אם כבנים אם כעבדים'. ואפשר

דברי התעוררות בענין תשובה אל ה'

נעלה זו, להתקרב ולהידבק בחי עולמים מתוך חזרה בתשובה אמיתית, ומתוך קבלה חזקה על להבא לשפר ולהיטיב דרכיו אף לאחר עבור הימים הנוראים.

ואשרי לאדם שמבין ומאמין בכוחותיו העצומים בימי ראש השנה, ובדוואי שהדבר יעשה עמו אות לטובה, ותפילותיו יעשו רושם, ויתמלא כל משאלות לבו לטובה.

ויה"ר שנזכה להתכונן לימים גדולים אלו מתוך הכנה והתבוננות ראויה, ונזכה להיפקד ולהיושע בכתיבה וחתימה טובה ולשנת גאולה וישועה, אמן.

אפוא יגרע ההוספה על מנין התקיעות, שדעת הפוסקים לאסור זאת.

אלא הטעם הנכון בדבר הוא, כי בוחן של תקיעות השופר רב ועצום הוא, ואין אתנו יודע עד מה כמה מהפכות אדירות התקיעות פועלות בשמים, ומשום כך הקפידו הפוסקים שלא להוסיף על מנינם המדויק, כי כידוע שכל דבר בעל כח כביר אין להפריז בכך על המידה ואין להשתמש בזה יותר מדי.

וישמע חכם ויוסף לקח לדעת עד היכן הדברים מגיעים, וכשמוע קול השופר ייעור ויתעורר מתרדמתו העמוקה, וישכיל לנצל את הכוחות המרובות שישנם לפניו בשעה